

Коблянська І.І. Стратегічне планування розвитку сільських територій: необхідність та особливості / І.І. Коблянська, С.В. Кузьменко // Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку місцевих громад: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції 19 квітня 2018 року, м. Сєверодонецьк. – Сєверодонецьк: ПП "ПоліграфСервіс", 2018. – С. 126-128.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Коблянська І.І., к.е.н., доцент

Сумський національний аграрний університет, доцент кафедри економіки

Кузьменко С.В.,

*Голова Княжицької сільської ради Ямпільського району Сумської області,
слухач ОП «Регіональний менеджмент» Сумського національного аграрного
університету*

Забезпечення економічного добробуту, екологічно безпечного середовища життєдіяльності людини, культурного та духовного розвитку населення у кожному регіоні, кожному населеному пункті – такими сьогодні є глобальні та національні пріоритети суспільного розвитку. Вони набувають особливого значення та актуальності щодо сільської місцевості у національному контексті: сільські населені пункти України за своїм розвитком мають невпинно наближатися до європейських стандартів життя та праці для їхніх мешканців. Певною мірою досягненню цієї мети повинна сприяти реформа адміністративно-територіального устрою та органів місцевого самоврядування, що наразі розпочата в Україні.

Розглядаючи процеси децентралізації влади як такі, що мають на меті зростання ефективності управління з точки зору кращого розуміння локальних проблемних аспектів розвитку окремих територій та спрямування зусиль саме на їхнє розв'язання з одночасним зростанням можливостей громад, слід підкреслити важливість вміти ідентифікувати ці проблеми, визначати можливі альтернативи та обирати найбільш ефективні шляхи їх вирішення. Це безпосередньо пов'язано із формуванням та розвитком системи стратегічного управління розвитком територій, зокрема, стратегічного планування, що постає як важлива та невіддільна складова успішної реалізації реформи децентралізації.

Стратегічне планування розвитку території розглядається як один із найбільш перспективних та ефективних механізмів реалізації довгострокової регіональної політики в умовах посилення самоорганізації територіальних громад різних рівнів. Необхідність його використання на всіх рівнях державного управління та місцевого самоврядування зумовлена потребою пошуку ефективних моделей та оптимальних стратегій соціально-економічного розвитку територій. Стратегічне планування постає як інструмент підвищення конкурентоспроможності територій і регіонів, засіб згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів. Його головними принципами є орієнтація на потреби та інтереси людей, комплексність, спрямованість на чіткі бюджетні пріоритети, обов'язковість моніторингу та оцінки, відповідальність владних структур,

партисипативний характер реалізації, зв'язок між цілями та пріоритетами розвитку на національному та місцевому рівнях [1].

Процедури стратегічного планування розвитку територій в Україні сьогодні унормовано рядом нормативно-правових актів. Операційні аспекти, зокрема, порядок розроблення Стратегій та інших документів планового та прогностичного характеру, вимоги щодо їх змісту та структури, реалізації, моніторингу та оцінки виконання визначено Постановою Кабінету Міністрів України (2015 р.) [2] та відповідними Наказами Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства [3; 4].

Разом із тим, слід підкреслити, що діяльність зі стратегічного планування окремих населених пунктів (зокрема в сільській місцевості), а також сільських та селищних рад, на відміну від регіонів та об'єднаних територіальних громад, законодавчо не визначена, але, і не заборонена чинним законодавством. Тож у даному контексті постає важливе питання – наскільки необхідно керівникам сільських, селищних рад запроваджувати технології стратегічного планування в управлінському процесі?

Стратегічне планування можна розглядати як системну технологію обґрунтування та ухвалення найважливіших рішень щодо місцевого розвитку, визначення бажаного майбутнього стану території та способу його досягнення, що базується на аналізі зовнішнього оточення території та її внутрішнього потенціалу і полягає у формуванні узгоджених із територіальною громадою дій, на реалізації яких концентруються зусилля та ресурси основних суб'єктів місцевого розвитку. Імплементация технології стратегічного планування дозволяє ідентифікувати конкурентні переваги території і на цій основі вирішувати наявні завдання соціально-економічного розвитку, покращити координацію основних суб'єктів територіального розвитку, сприяє підвищенню ефективності використання наявних ресурсів, надає можливості завчасно визначити ризики щодо досягнення цілей розвитку та визначити способи уникнення настання негативних наслідків чи їхнього пом'якшення [1]. Більше того, стратегічне планування, що орієнтує керівні структури на перспективне та комплексне мислення, слід розглядати як інструмент сприяння сталому розвитку територій.

Ураховуючи вищенаведене, слід визнати, що цивілізований підхід до розвитку малих і середніх сільських населених пунктів вимагає імплементації комплексного та стратегічного планування в загальній системі управління. При цьому необхідно враховувати, що трансформація парадигмальних засад політики щодо сільського розвитку, яка, зокрема, полягає у зміні галузевого підходу в державній аграрній політиці на користь просторово-територіального, а також екологізації та соціалізації розвитку сільських територій на зміну індустріалізації сільського господарства [5], визначає й особливості сільських територій як об'єкта планування: необхідність забезпечення соціальної та екологічної спрямованості розвитку; акцент на розвиткові підприємницького середовища та кооперації; акцент на деаграризації сільської економіки; акцент на підвищенні якості життя сільського населення, забезпеченні доступності соціальних та адміністративних послуг. Ці пріоритети сьогодні закріплені у «Єдиній комплексній стратегії та плані дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки» [5], а відтак, мають бути відображені у стратегічних планувальних документах села, селища та відповідних рад. Зміст стратегічних та операційних цілей розвитку сільських територій також слід формувати з урахуванням положень Концепції розвитку сільських територій [6]. Остання, серед

іншого, передбачає створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для сільського розвитку шляхом:

диверсифікації економічної діяльності; збільшення рівня реальних доходів від сільськогосподарської та несільськогосподарської діяльності на селі; досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення; охорони навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів у сільській місцевості; збереження сільського населення як носія української ідентичності, культури і духовності; створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв'язання існуючих в них проблем тощо.

З іншого боку, також слід враховувати проблемні аспекти функціонування та розвитку сільських територій, зокрема: низьку зайнятість та переважно аграрний характер господарської діяльності; низьку якість інфраструктурного забезпечення та житлово-комунальних послуг; низькі доходи сільського населення та ін. Ці аспекти формують простір слабких сторін та загроз, який має бути вивчений та врахований під час визначення стратегічних альтернатив та формулювання сценаріїв розвитку.

Отже, стратегічне планування постає як важлива складова системної, орієнтованої на перспективу управлінської діяльності щодо розвитку сільських територій. З точки зору змісту та процедур процес планування розвитку сільських територій може бути підпорядкований загальним принципам та засадам законодавства щодо планування розвитку регіону та здійснюватись відповідно до чинних нормативно-правових актів [2-4].

Підсумовуючи, підкреслимо, що необхідність та доцільність стратегічного планування розвитку сільських територій визначається його роллю у процесах згуртування громади, орієнтації всіх зацікавлених сторін (влади, бізнесу та населення) на досягнення єдиних та загальних пріоритетів в економічній, соціальній та екологічній сферах суспільного розвитку.

Література:

1. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник / [Берданова О., Вакуленко В.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
2. Порядок розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів : затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 932. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF/paran17#n17>
3. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації : Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16>
4. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади : затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 N 75. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zoda.gov.ua>

5. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки : Проект від 26.10.2015 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>

6. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 № 995-р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>